FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT ANTONIO SAGGIO

föredraget den 25 mars 1999 *

1. Genom ansökan, som inkom till domstolens kansli den 13 december 1995, har Konungariket Belgien med stöd av artikel 170 i EG-fördraget väckt talan mot Konungariket Spanien om fastställelse av att denna stat har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 34 i EG-fördraget, såsom denna tolkats av domstolen i dom av den 9 juni 1992 i målet Delhaize och Le Lion (nedan kallad domen i målet Delhaize), [1] genom att låta kungligt dekret nr 157/88 och särskilt artikel 19.1 b i denna, som fastställer skyldigheten att buteljera Riojaviner inom produktionsområdet och på så sätt hindrar export i fat, förbli i kraft.

Den gemenskapsrättsliga regleringen

2. Det finns många källor inom gemenskapsrätten som rör vinsektorn och som är relevanta i detta mål. [2] Det kommer att hänvisas till dessa källor när parternas argument prövas i sak. Med hänsyn till dess betydelse för tvistens systematik skall dock redan nu rådets förordning (EEG) nr 823/87 av den 16 mars 1987 [3] nämnas, vilken innehåller en samling bestämmelser om produktion och kontroll av kvalitetsvin framställt inom specificerade områden (nedan kallat kvalitetsvin fso eller kvalitetsvin).

I artikel 1 andra stycket och artikel 15 i förordning nr 823/87 fastslås att de beteckningar som erkänts på gemenskapsnivå (såsom beteckningen "kvalitetsvin fso") eller särskilda benämningar som traditionellt används i medlemsstaterna för att beteckna dessa viner endast får användas för viner som uppfyller bestämmelserna i denna förordning och "de nationella bestämmelser som antas för att genomföra den" (så kallade kontraktshandlingar för produktionen). I Spanien förekommer bland de traditionella benämningarna uttrycken "denominación de origen" och "denominación de origen calificada".

* Originalspråk: italienska.

1 — Mål C-47/90, REG 1992, s. I-3669.

2 — Se bland annat rådets förordning (EEG) nr 2392/89 av den 24 juli 1989 om allmänna bestämmelser om beskrivning och presentation av vin och druvmust (EGT L 232, s. 13; svensk specialutgåva, område 3, volym 30, s. 63) och kommissionens förordning (EEG) nr 2238/93 av den 26 juli 1993 om följedokument för transport av vinprodukter och om de register som skall föras (EGT L 200, s. 10; svensk specialutgåva, område 3, volym 3, s. 51).

3 — Förordning om särskilda bestämmelser om kvalitetsvin framställt inom specificerade områden (EGT L 84, s. 59; svensk specialutgåva, område 3, volym 23, s. 65) i dess lydelse i synnerhet enligt rådets förordning (EEG) nr 2043/89 av den 19 juni 1989 (EGT L 202; s. 1, svensk specialutgåva, område 3, volym 29, s. 211), och senast genom rådets förordning (EG) nr 1426/96 av den 26 juni 1996 (EGT L 184, s. 1). Genom förordning nr 823/87 upphävdes rådets förordning (EEG) nr 338/79 av den 5 februari 1979 (EGT L 54, p. 48), som hade samma syfte.

Vad närmare bestämt beträffar produktionsprocessen fastslås i förordning nr 823/87 (vilken är samordnad med de nationella bestämmelser som det uttryckligen hänvisas till) flera "faktorer" som kännetecknar framställningen av kvalitetsviner. [4] Bland dessa faktorer finns avgränsning av vinodlingsområden, produktionsmetoder och produktionstekniker samt undersökningar avsedda att bedöma dessa viners egenskaper. Producentstaterna har behörighet att fastställa produktionsmetoderna. I artikel 8.1 fastslås att "[d]e särskilda metoder som används vid framställning av kvalitetsviner fso och mousserande kvalitetsviner fso skall fastställas för varje sådant vin av den enskilda producentmedlemsstaten". I tolfte övervägandet till samma förordning anges också att "[v]ad gäller utvecklingen av de särskilda kvalitetskännetecknen hos de enskilda kvalitetsvinerna fso bör medlemsstaterna ges en viss frihet när de fastställer framställningsmetoder för varje vin inom ramen för de metoder för vinframställning som är tillåtna inom gemenskapen". I artikel 18 föreskrivs särskilt att dessa stater har rätt att "samtidigt som de tar hänsyn till god sedvana, föreskriva ytterligare eller strängare kännetecken och villkor för produktion och distribution vad gäller... kvalitetsviner fso... ". I förordningen slås för varje produktionsmetod också fast ett antal minimikriterier som staterna måste rätta sig efter. [5]

Vad gäller de undersökningar som vinerna skall genomgå föreskrivs i artikel 13 (i dess lydelse enligt förordning nr 2043/89) att "[p]roducenter är skyldiga att utföra en analytisk och en organoleptisk undersökning av viner som uppfyller villkoren för beteckningen 'kvalitetsvin fso'", och vidare fastslås att: a) "[d]en analytiska undersökningen skall åtminstone mäta värdena på de faktorer enligt bilaga 1 som ger kvalitetsvinet fso i fråga dess särskilda karaktär, varvid gränsvärdena för dessa faktorer skall fastställas av producentmedlemsstaten för varje kvalitetsvin fso," [6] och att b) "[d]en organoleptiska undersökningen skall omfatta färg, klarhet, lukt och smak". I sextonde övervägandet till förordningen förklaras att sådana undersökningar föreskrevs och gjordes tvingande "[f]ör att stimulera producenterna till att fortlöpande kontrollera kvaliteten hos kvalitetsviner fso, särskilt när det gäller att utveckla deras egenart... ". Enligt artikel 16 är medlemsstaterna skyldiga att ansvara för kontroll och skydd av kvalitetsvinerna. [7] Den senare, förordning (EEG) nr 2048/89 [8] om allmänna bestämmelser för kontroller inom vinsektorn ger kommissionen befogenhet att intervenera på detta område i samarbete med behöriga nationella myndigheter och

4 — I artikel 2 föreskrivs följande: "De bestämmelser som avses i artikel 1 första stycket skall, samtidigt som hänsyn tas till traditionella produktionsförhållanden i den mån dessa inte är till skada för den kvalitetsfrämjande politiken och förverkligandet av den inre marknaden, baseras på följande faktorer: a) avgränsning av vinodlingsområdena, b) vinstockssorter, c) odlingsmetoder, d) vinframställningsmetoder, e) en lägsta naturlig alkoholhalt i volymprocent, f) hektaravkastningen, g) analys och bedömning av organoleptiska egenskaper."

5 — Se artikel 7.2, artikel 8.3, artikel 9.2 samt tolfte övervägandet.

6 — Denna bilaga innehåller en "lista över faktorer som möjliggör en karakterisering av kvalitetsviner från specificerade områden och som kan användas vid undersökningar enligt artikel 13". Enligt artikel 13 är det producentmedlemsstaterna som skall fastställa gränsvärdena för dessa faktorer.

7 — Detta uppdrag skall utföras under iakttagande av förfarandet enligt artikel 83 i rådets förordning (EEG) nr 822/87 av den 16 mars 1987 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin (EGT L 84, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 23, s. 7).

8 — Rådets förordning av den 19 juni 1989, allmänna regler för kontroll vad gäller vinodlarbranschen (EGT L 202, s. 32; svensk specialutgåva, område 3, volym 29, s. 233).

fastställer dessutom former för samarbetet mellan de olika kontrollorganen.

Den nationella regleringen

3. I den spanska lagen nr 25 av den 2 december 1970 om vinstockar, vin och sprit (nedan kallad lag nr 25/70) föreskrivs att "denominación de origen" [9] skall omfatta vissa viner [10] och att det skall inrättas ett regleringsråd (Consejo Regulador) för varje vin. Detta råd har till uppgift a) att utarbeta ett förslag till dekret om användningen av ursprungsbeteckningen, vilket dekret därefter antas genom dekret av jordbruksministern, b) att inrikta, övervaka och kontrollera produktionen, bearbetningen och kvaliteten av viner med benämningen "denominación de origen", c) att främja beteckningens prestige på den nationella marknaden och på utländska marknader, d) att beivra allt obehörigt bruk av beteckningen, samt e) att säkerställa verkställighet av böter och påföljder som ålagts enligt den ovannämnda lagen. Vad närmare bestämt beträffar Riojavin, antogs regleringsrådets förslag till dekret genom ett dekret av jordbruksministern av den 2 juni 1976.

4. I kungligt dekret nr 157 av den 22 februari 1988 fastställdes villkoren för beviljande av ursprungsbeteckningen "calificada". I artikel 19.1 föreskrivs närmare bestämt att för att erhålla tillstånd är det nödvändigt a) att vinet saluförs enbart efter att ha buteljerats i de ursprungliga vinkällarna (bodegas de origen), b) att regleringsrådet utför kontroller av produktens kvantitet och kvalitet från framställningstidpunkten till och med att vinet förs ut på marknaden, och c) att det när behållarna lämnar den ursprungliga källaren på dessa anbringas etiketter eller numrerade förseglingar. [11] På grundval av övergångsbestämmelserna för detta dekret uppställs villkoret under punkt a för viner som exporteras från det spanska territoriet efter en period om fem år från och med offentliggörandet av dekretet, det vill säga från och med den 24 februari 1993.

5. Den 8 september 1988 utfärdade regleringsrådet för Riojavin rundskrivelse nr 17/88, av vilken det framgår att rådet stegvis har ökat andelen vin som säljs i flaska och minskat andelen vin som säljs på fat. Vad beträffar det vin som exporteras påpekade regleringsrådet att försäljningen på fat utgjorde 5 procent av den totala årliga handeln. Regleringsrådet beslutade således att eliminera även denna del och förbjuda export av vin på fat och detta "inte enbart för detta vins framtoning och prestige", utan även för att göra det möjligt

9 — Enligt artikel 79 i lag nr 25/70 avser "Denominación de Origen el nombre geográfico de la región, comarca, lugar o localidad empleado para designar un producto procedente de la vid, del vino o los alcoholes de la respectiva zona, que tengan cualidades y caracteres diferenciales debidos principalmente al medio natural y a su elaboración y crianza" (ursprungsbeteckningen det geografiska namnet på den region, kommun, plats eller ort som används för att beteckna en produkt av vinstock, vin eller sprit i det berörda området, vilken har en kvalitet och särskilda egenskaper som huvudsakligen beror på miljön samt på dess framställning och lagring).

10 — Enligt artikel 84 i ovannämnda lag nr 25/70 beviljas en ursprungsbeteckning av jordbruksministeriet på förslag av det nationella institutet för ursprungsbeteckningar, vilket agerar på begäran av vinodlare.

11 — De särskilda egenskaperna som krävdes för att även beteckningen "calificada" skulle tilläggas hade redan angivits i artikel 86.2 c i dekret nr 835 av den 23 mars 1972 om godkännande av förordningen om vinstockar, vin och sprit.

att tilldela Riojavinet ursprungsbeteckningen *calificada*. Genom ett ministeriedekret av den 3 april 1991 tillerkändes Riojavinet en kontrollerad ursprungsbeteckning. Till detta dekret bifogades det nya dekretet om "Denominación de Origen Calificada Rioja" och regleringsrådet för denna beteckning. [12] Vad särskilt beträffar skyldigheten att buteljera vinet och villkoren för dess rörlighet, medför detta dekret nästan ingen förändring av systemet för viner med ursprungsbeteckningen Rioja [13] och föreskrivs således uttryckligen en skyldighet att buteljera inom det ursprungliga området.

Domen i målet Delhaize

6. Under en tvist mellan ett belgiskt företag, Delhaize, och två andra företag — varav det ena, Promalvin, hade sitt säte i Belgien och det andra, Bodegas Unidas SA, hade sitt säte i Spanien — vilken uppstått på grund av de två senare företagens underlåtelse att fullgöra ett avtal enligt vilket Delhaize hade förvärvat ett parti Riojavin på fat att buteljeras i Belgien på förvärvarens bekostnad, ställde den domstol som handlade målet, i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget, en fråga till EG-domstolen huruvida de spanska bestämmelserna — särskilt dekret nr 157/88 — om produktion och marknadsföring av kvalitetsviner, som krävde att buteljeringen ägde rum inom produktionsområdet, utgjorde en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ exportrestriktion i den mening som avses i artikel 34 i fördraget.

7. Som svar på frågan uttalade domstolen att "nationella bestämmelser som tillämpas på viner med ursprungsbeteckning och som begränsar den mängd vin som får exporteras på fat men i andra avseenden tillåter försäljning av vin på fat inom produktionsområdet utgör åtgärder med motsvarande verkan som kvantitativa exportrestriktioner, vilka är förbjudna enligt artikel 34 i EG-fördraget."

8. Vad gäller frågan huruvida de omtvistade bestämmelserna kunde anses vara berättigade enligt artikel 36 i EG-fördraget, närmare bestämt genom skyddet

12 — I dekretet föreskrivs att denna instans skall bestå av företrädare för vinsektorn, av företrädare för de autonoma regionerna inom produktionsområdet och av en företrädare för jordbruksministeriet.

13 — I artikel 32 i detta dekret föreskrivs i själva verket följande: "1. El embotellado de vinos amparados por la denominación de origen calificada Rioja deberá ser realizado exclusivamente en las bodegas inscritas autorizadas por el Consejo Regulador, perdiendo el vino en otro caso el derecho al uso de la denominación. 2. Los vinos amparados por la denominación de origen calificada Rioja unicamente pueden circular y ser expedidos por las bodegas inscritas en los tipos de envase que no perjudiquen su calidad o prestigio y aprobados por el Consejo Regulador. Los envases deberán ser de vidrio, de las capacidades autorizadas por la Comunidad Económica Europea a excepción de la gama de un litro." (1. Buteljering av vin som skyddas av 'denominación de origen calificada' Rioja kan enbart utföras i registrerade källare som godkänts av regleringsrådet. I annat fall kan vinet inte bära denna beteckning. 2. Vin som skyddas av 'denominación de origen calificada' Rioja kan distribueras och sändas enbart från registrerade källare, i särskilda buteljer som inte äventyrar dess kvalitet eller prestige och som har godkänts av regleringsrådet. Buteljerna skall vara av glas och ha en volym som godkänts av Europeiska ekonomiska gemenskapen med undantag av buteljer på en liter.).

för den industriella och kommersiella äganderätten, [14] vilken inte berördes i tolkningsfrågan men väcktes av den spanska regeringen under förfarandet, framhöll domstolen att "det ankommer på varje medlemsstat att inom ramen för rådets förordning (EEG) nr 823/87 definiera villkoren för användningen av namnet på ett geografiskt område inom dess territorium som ursprungsbeteckning för viner från detta område". Domstolen tillade att "i den utsträckning sådana villkor utgör åtgärder som är förbjudna enligt artikel 34 i fördraget kan dessa inte anses berättigade av hänsyn till skyddet för den industriella och kommersiella äganderätten i den mening som avses i artikel 36 i fördraget om de inte kan anses vara nödvändiga för att säkerställa att ursprungsbeteckningen uppfyller sin särskilda funktion". Vidare uttalade domstolen att "ursprungsbeteckningen har till ändamål att säkerställa att den produkt som bär densamma kommer från ett bestämt geografiskt område och har vissa särskilda egenskaper" och "således kan skyldigheten att buteljera vinet inom produktionsområdet, i den utsträckning detta är en förutsättning för att använda namnet på detta område som en geografisk ursprungsbeteckning, anses berättigad i syfte att säkerställa att ursprungsbeteckningen uppfyller sin särskilda funktion om buteljering inom produktionsområdet ger vin med ursprung i detta område vissa särskilda egenskaper som är utmärkande för det eller om buteljering inom produktionsområdet är oundgänglig för att de specifika egenskaperna hos detta vin skall bevaras" (punkterna 16, 17 och 18).

9. Domstolen uttalade sammanfattningsvis att artikel 34 utgör hinder för nationella bestämmelser som påbjuder en skyldighet att buteljera kvalitetsviner inom produktionsområdet, eftersom sådana bestämmelser hindrar export av dessa viner på fat men den medgav samtidigt att angivna bestämmelser kunde anses vara berättigade om skyldigheten att buteljera med stöd av artikel 36 ändå avsåg att säkerställa att produkten hade sitt ursprung i ett visst geografiskt område och hade vissa särskilda egenskaper. Domstolen tillade att det i målet inte hade "visats att buteljering av (Rioja-)vinet inom produktionsområdet är... en åtgärd som ger detta vin särskilda egenskaper eller är en nödvändig åtgärd för att bevara dess redan förvärvade särskilda egenskaper" (punkt 19).

10. Med hänvisning till överensstämmelsen mellan nationella bestämmelser och gemenskapsrätten medgav domstolen inte heller att ovannämnda artikel 18 i förordning nr 823/87, enligt vilken medlemsstaterna för kvalitetsviner kan föreskriva ytterligare eller strängare villkor för distribution än vad som anges i denna förordning, åberopades till stöd för att de nationella bestämmelserna överensstämmer med gemenskapsrätten. Enligt domstolen kan således denna artikel "inte tolkas på så sätt att medlemsstaterna skulle vara berättigade att införa villkor som strider mot fördragets

14 — Det erinras om att Konungariket Spanien har anfört att kungligt dekret nr 157/88 i vilket fall som helst hade ett berättigande enligt artikel 36 i fördraget av hänsyn till skyddet för den industriella äganderätten, eftersom det var avsett att skydda producenterna mot illojal konkurrens och konsumenterna mot bedrägeri samt att det system för skydd för ursprungsbeteckningar som föreskrivs i Lissabonavtalet av den 31 oktober 1958 om skydd för ursprungsbeteckningar och internationell registrering av dessa är jämförbart med skyddet för varumärken, vilket innebär att ursprungsbeteckningarna skall anses vara "kollektivmärken", det vill säga märken som tillhör alla producenter vilka, genom att de är verksamma inom ett bestämt geografiskt område och använder särskilda produktionstekniker, framställer en produkt som har särskilda egenskaper som beror på det område där den har förvärvats.

bestämmelser om fri rörlighet för varor" (punkt 26).

Prövning i sak

11. Den belgiska regeringen påstår i sin talan att Spanien har brutit mot artiklarna 35 och 5 i fördraget med hänsyn till att den omtvistade spanska bestämmelsen strider mot gemenskapsrätten avseende fri rörlighet för varor och att Spanien dessutom inte har vidtagit nödvändiga åtgärder för att följa domen i målet Delhaize.

12. För att avgöra om den spanska regeringen verkligen har begått ett fördragsbrott är det för det första nödvändigt att undersöka om de tillämpliga spanska bestämmelserna strider mot de gemenskapsrättsliga bestämmelserna om rörlighet för varor och särskilt mot artikel 34 i fördraget och artikel 18 i ovannämnda förordning nr 823/87, samt — för det fall denna första fråga besvaras jakande — om dessa bestämmelser kan anses vara berättigade med stöd av artikel 36 i fördraget. Det bör således utredas om Spanien genom att införa krav på att Riojavin skall buteljeras inom produktionsområdet har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten såsom de tolkas i domen i målet Delhaize.

Brott mot artikel 34 i fördraget

13. Den belgiska regeringen har, med stöd av Danmark, Nederländerna, Storbritannien och Finland, gjort gällande att den spanska regeringen har åsidosatt artikel 34 i fördraget såsom den tolkas i domen i målet Delhaize, genom att inte ha upphävt eller ändrat kungligt dekret nr 157/88 och särskilt dess artikel 19.1 b, vilken bland de villkor som ställs för att ett vin skall kunna förses med geografisk ursprungsbeteckning har ett krav på att detta vin skall buteljeras i en vinkällare belägen inom produktionsområdet. Eftersom det är ostridigt att varken de gemenskapsrättsliga eller de spanska bestämmelser som domstolen grundade sin dom på i målet Delhaize har ändrats, är domstolens resonemang alltjämt giltigt enligt sökandestaten, vilket i förevarande mål får till följd att domstolen enbart har att bekräfta att de spanska bestämmelserna inte är förenliga med gemenskapsrätten.

14. I motsats till detta gör den spanska regeringen gällande att dess lagstiftning är förenlig med artikel 34 i fördraget med hänsyn till att den inte begränsar export av kvalitetsvin på fat utan enbart fastslår ett förbud mot varje otillåten och okontrollerad användning av ursprungsbeteckningen. Den spanska regeringen anför sammanfattningsvis att vin som producerats inom Riojaområdet fritt kan exporteras på fat och buteljeras utanför produktionsområdet, men att det i sådant fall inte är möjligt att marknadsföra det med ursprungsbeteckningen Rioja.

15. Denna inställning är inte övertygande. Det är i detta hänseende tillräckligt att erinra om att domstolen redan i domen i målet Delhaize uttalade att sådana nationella bestämmelser som de förevarande "har till effekt att särskilt begränsa export av vin på fat och därigenom ge buteljeringsföretag belägna inom produktionsområdet en särskild fördel" (punkt 14). [15]

16. Det bör tilläggas att den spanska regeringens argument, som grundas på att försäljning av vin på fat även inom produktionsområdet endast är tillåten mellan vinkällare som är upptagna i övervakningsrådets register och under förutsättning att ett uttryckligt tillstånd erhålls, saknar betydelse för att avgöra om det föreligger en överträdelse av artikel 34, eftersom det absoluta förbudet för producenterna att exportera på fat utanför det nationella territoriet kvarstår. Det föreskrivs således tillstånd till försäljning (och följaktligen till transport) av vin på fat endast inom produktionsområdet. [16] Således finns det, vilket generaladvokaten påpekade i målet Delhaize, en "olikhet i behandling eftersom vinproducenterna har möjlighet att sälja vin som ännu inte är buteljerat inom produktionsområdet medan sådan försäljning inte kan ske utanför detta område" (punkt 29 i förslaget till avgörande). Även om artikel 18 utan tvivel tillåter medlemsstaterna att i sina respektive rättsordningar införa bestämmelser som kan utgöra begränsningar av den fria rörligheten av vin inom gemenskapen kan sådana begränsningar ändå inte, vilket domstolen bekräftade i domen i målet Delhaize år 1992, vara så omfattande som i de spanska bestämmelserna, eftersom dessa innefattar ett grundläggande förbud mot export av kvalitetsvin på fat och således uttryckligen strider mot bestämmelserna om fri rörlighet för varor i EG-fördraget.

17. Den tolkning som domstolen gjorde i domen i målet Delhaize vad beträffar förhållandet mellan de spanska bestämmelserna och artikel 34 i fördraget skall således utan tvivel bekräftas, eftersom det inte har framkommit någon faktisk eller rättslig omständighet som föranleder en ändrad inställning.

18. Det skall slutligen sägas att de argument genom vilka den spanska regeringen söker påvisa att dess bestämmelser om kvalitetsviner överensstämmer med gemenskapsrätten — och vilka syftar till att domstolen i målet Delhaize inte uttalar sig om frågan huruvida de spanska bestämmelserna är rättsstridiga, eftersom denna dom enbart rör de gemenskapsrättsliga bestämmelserna på området och därutöver mer allmänt tar samtliga medlemsstaters bestämmelser om kvalitetsviner i beaktande — är uppenbart ogrundade. Det är i detta hänseende tillräckligt att hänvisa till att domen i målet Delhaize, i motsats till vad den spanska regeringens företrädare hävdar, förvisso beaktar de spanska

15 — Se bland annat dom av den 6 oktober 1987 i mål 118/86, Nertsvoederfabriek Nederland (REG 1987, s. 3883, punkt 11), i vilken domstolen har fastslagit att "vad beträffar artikel 34, tillämpas denna i den mån som de nationella bestämmelserna, genom den skyldighet som där föreskrivs för producenterna... underförstått innebär ett exportförbud".

16 — Det måste framhållas att i ovannämnda dekret av den 3 april 1991, som antogs efter det att frågorna hänskjutits i målet Delhaize, bibehölls skyldigheten att buteljera inom ursprungsområdet "Rioja".

bestämmelserna om kvalitetsviner och uttryckligen förklarar att de inte är förenliga med gemenskapsrätten.

19. Således strider de ifrågasatta spanska bestämmelserna mot artikel 34 i EG-fördraget, eftersom de gör att exportmöjligheterna för Riojaviner begränsas och leder till en olikhet i behandlingen av inrikes- och utrikeshandeln till förfång för den sistnämnda, vilket förorsakar skada för de buteljeringsindustrier som är belägna i utlandet.

Tillämpning av artikel 36 i fördraget

20. Det är inledningsvis på sin plats att erinra om att domstolen i målet Delhaize hävdade att "skyldigheten att buteljera vinet inom produktionsområdet, i den utsträckning detta är en förutsättning för att använda namnet på detta område som en geografisk ursprungsbeteckning, kan anses berättigad i syfte att säkerställa att ursprungsbeteckningen fyller sin särskilda funktion". Enligt domstolen är detta fallet *endast* om "buteljering inom produktionsområdet ger vinet vissa särskilda egenskaper som särskiljer det eller om det är nödvändigt att buteljera detta vin inom produktionsområdet för att dess specifika egenskaper skall bevaras". Med utgångspunkt i dessa allmänna förutsättningar ansåg domstolen likväl att det i det aktuella fallet — som rörde vin som producerats inom Riojaområdet — inte fanns förutsättningar att tillämpa artikel 36, eftersom det inte hade "visats att buteljering av (Rioja-)vinet inom produktionsområdet är en åtgärd som ger detta vin särskilda egenskaper eller är en nödvändig åtgärd för att ge detta vin särskilda egenskaper eller bevara dess redan förvärvade specifika egenskaper".

21. Det återstår således att undersöka om detta har visats i förevarande mål. I detta hänseende skall det med utgångspunkt i förfarandet avgöras om skyldigheten att buteljera Riojavin inom produktionsområdet kan anses berättigad med stöd av artikel 36 i fördraget, med hänsyn till skyddet av industriell och kommersiell äganderätt och i synnerhet i syfte att säkerställa att ursprungsbeteckningen "Rioja" kan fylla sin funktion.

22. Parterna har i fråga om detta spörsmål, som är av grundläggande betydelse i förevarande mål, intagit två skilda ståndpunkter. De stater som importerar viner, det vill säga Belgien och samtliga stater som intervenerat till stöd för dess yrkanden (Danmark, Nederländerna, Finland och Storbritannien) har gett uttryck för att buteljering av vin på plats inte är en åtgärd som är nödvändig för att garantera vinets kvalitet och skydda dess renommé. I motsats härtill har de stater som producerar och exporterar vin (Spanien, Italien och Portugal) ansett att det är nödvändigt att buteljera på plats för att uppnå ovannämnda syften. Kommissionen har också intagit sistnämnda ståndpunkt och därigenom ändrat inställning i förhållande till den som kom-

missionen hade i det ovannämnda förhandsavgörandet i målet Delhaize.

Enligt den spanska regeringen är skyldigheten att buteljera viner med ursprungsbeteckningen *calificada* inom produktionsområdet motiverad huvudsakligen av två orsaker. För det första innebär exporten av Riojavin på fat till utlandet en transport på fat över betydande sträckor, vilket kan medföra att detta vins särskilda egenskaper ändras. För det andra kan omsättningen av ett vin av lägre kvalitet som är försett med ursprungsbeteckningen *calificada*, som tillkommer sådant vin som buteljeras inom produktionsområdet skada den berörda produktens anseende.

23. Med hänsyn till föregående överväganden är det — för att i förevarande mål avgöra om de begränsningar för Riojavinets rörlighet som följer av skyldigheten att buteljera vinet inom produktionsområdet kan anses berättigade i enlighet med artikel 36 — nödvändigt att, mot bakgrund av de faktiska omständigheterna, först fastställa huruvida buteljering utanför produktionsområdet har (eller kan ha) konsekvenser i fråga om produktens kvalitet och därefter överväga om det är möjligt att dessa konsekvenser kan äventyra anseendet för producenterna av Riojaviner, som är innehavare av en industriell och kommersiell äganderätt. Analysen av den första frågan är av teknisk natur och därvid bör följaktligen de av parterna åberopade sakkunnigutlåtandena beaktas. Analysen av den andra frågan rör vinets anseende och har således samband med de intressen som ursprungsbeteckningen ger uttryck för och de instrument som den gemenskapsrättsliga bestämmelsen tillhandahåller för skyddet av dessa intressen.

a) Konsekvenser för vinets kvalitet om det inte buteljeras på plats

24. Vad gäller buteljeringsförfarandets effekter på vinets kvalitet är de sakkunniga överens om att dessa åtgärder inte begränsas endast till att fylla tomma kärl, eftersom det för tappningen i egentlig mening fordras att en rad komplexa förfaranden vad gäller vinframställning vidtas (filtrering, klarning, kylbehandling etc.) som, om de inte utförs på ett fackmannamässigt sätt, kan äventyra vinets kvalitet och ändra dess egenskaper.

Såsom kommissionens sakkunnige, professor Alain Bertrand, uttalade vid förhandlingen är dessa åtgärder än mer komplexa och fordrar följaktligen särskilda tillvägagångssätt och specialiserad personal när det är nödvändigt att, genom särskilda ingrepp, korrigera den syrereduktion som vinet kan

ha drabbats av på grund av att det transporterats hundratals kilometer på fat.[17] Sådana ingripanden kan medföra förändringar av produktens färg, smak och arom. Således sade sig kommissionens sakkunnige "personligen, efter 30 års forskning inom vinframställning, vara övertygad om att de inneboende egenskaperna hos ett kvalitetsvin bäst bevaras om druvorna fraktas till platsen för vinets slutliga framställning, i stället för att vinet transporteras innan det buteljeras, vilket dock inte är möjligt att visa på ett obestridligt sätt". Han framhöll dock att det således inte är helt uteslutet att vinets särskilda egenskaper kan bevaras även om vinet buteljeras utanför produktionsområdet. Det är dock i sådant fall nödvändigt att transporten genomförs under perfekta förhållanden samt att alla åtgärder som föregår buteljeringen och sker i samband med denna utförs på ett fackmannamässigt sätt. I detta hänseende uttalade professor Bertrand vid förhandlingen att "det är ofrånkomligt att vinet syresätts när det pumpas ut i transportbehållaren. Om transporten tar lång tid förbrukar vinet en del av syret, ungefär hälften under två till tre dagar, särskilt om temperaturen är något förhöjd. När vinet vid lossningen åter pumpas ut till behållaren hos den näringsidkare som har hand om lagringen syresätts det ånyo. Under tiden bildas... peroxider som leder till förändringar som är mycket mer skadliga för vinet än en enstaka utpumpning när vinet tappas på flaska."

25. Storbritanniens sakkunniges utlåtande avviker i denna fråga i huvudsak inte från professor Bertrands. Således har han i sin redogörelse anfört att vinets ursprungliga kvalitet, när det buteljeras utanför produktionsområdet, fortfarande kan garanteras om vissa tekniska försiktighetsåtgärder vidtas vid transporten och, framför allt, hermetiska behållare används som bibehåller en låg temperatur. Storbritanniens sakkunnige påpekar att den risk för syresättning som ett vin som transporteras utanför produktionsområdet löper i vilket fall som helst också föreligger när vinet transporteras inom samma område. Om man vill undvika (eller åtminstone begränsa) denna risk bör tappningen således ske i enlighet med bestämda tekniska regler, varvid samma försiktighetsåtgärder bör vidtas.

26. Det framgår av de ovannämnda sakkunnigutlåtandena att transport av vin på fat ger, eller åtminstone kan ge, upphov till en förändring av produkten med avseende på dess arom, smak och färg och att dessa olägenheter kan undvikas om transporten sker under iakttagande av vissa tekniska föreskrifter. Det framgår slutligen att förfarandet vid buteljeringen är tekniskt komplicerat och att det, om det inte utförs fackmannamässigt, kan föranleda märk-

17 — Kommissionen har i sin interventionsinlaga av den 17 september 1996, med hänvisning till professor Bertrands redogörelse, anfört följande. "Transport av vin från en plats till en annan medför alltid en förlust av flyktiga beståndsdelar och alltså en förlust av dess naturliga arom", "transporten och den omskakning denna medför förorsakar en spontan förlust av gas som, utöver förlusten av koldioxid, på samma gång kan innebära en minskning av mycket flyktiga beståndsdelar såsom vissa estrar eller till och med av tyngre beståndsdelar genom fysiskt avlägsnande", "denna effekt blir större ju längre transporten varar" och "det är således tänkbart att syreförbrukningen vid en transport på mer än tusen kilometer i behållare utan luftkonditionering kan uppgå till åtskilliga milliliter".

bara förändringar av vinets kvalitet och särskilda kännetecken.

27. Under dessa förhållanden är det enda lämpliga sättet att garantera producenter och konsumenter kvaliteten hos en produkt som buteljerats för förvärvarens räkning i ett annat land än produktionslandet att underkasta buteljeringsförfarandet systematiska kontroller i det land där buteljeringen sker. Det återstår då att utreda om de gemenskapsrättsliga bestämmelserna tillåter eller fordrar att det genomförs kontroller av vinets kvalitet och således av de eventuella förändringar i det vin som transporteras på fat och vad dessa kontroller i så fall kan eller skall bestå i.

28. Som sagt är enligt artikel 13 i förordning nr 823/87 producenter skyldiga att utföra en analytisk och en organoleptisk undersökning för att deras vin skall kunna bära beteckningen "kvalitetsvin fso", men det är enbart producenterna som har denna skyldighet och det anges inte vid vilken tidpunkt undersökningarna skall företas. Kommissionen har i det avseendet under det muntliga förfarandet anmärkt att dessa undersökningar i de vinproducerande staterna skall utföras före och/eller efter buteljeringen.

I den ovannämnda förordning nr 2048/89, som innehåller allmänna bestämmelser för kontroller inom vinsektorn, föreskrivs dessutom flera kontroller under de olika produktionsfaserna och under saluföringsfasen. Denna förordning tillåter nämligen, för att förebygga överträdelser av bestämmelserna om vin, inspektörer från kommissionen att "intervenera på området i samarbete med de myndigheter som av medlemsstaterna fått till uppgift att utföra kontroller inom vinsektorn" (artikel 1.1). I artikel 8 i denna förordning föreskrivs dessutom former för horisontellt samarbete mellan de nationella kontrollmyndigheterna och att efter väl grundad begäran av den behöriga myndigheten i en medlemsstat skall den behöriga myndigheten i den medlemsstat där vinet som skall kontrolleras befinner sig "utföra, eller vidta nödvändiga åtgärder för att utföra, en särskild övervakning eller kontroll i syfte att nå det mål som efterfrågas" (artikel 8.2). Efter överenskommelse med den behöriga myndighet som erhållit en begäran kan den begärande behöriga myndigheten sända sina egna tjänstemän till den medlemsstat där vinet som skall kontrolleras befinner sig för att antingen inhämta information om tillämpningen av föreskrifterna inom vinsektorn eller kontrollera verksamheten (artikel 8.4 och 8.5). I samband med detta kan de ovannämnda inspektörerna "begära att den behöriga myndigheten i en annan medlemsstat samlar in prover", för att sedan lämna dem för analys (artiklarna 12 och 13).

Det föreskrivs även kontroll av vin som släpps ut på marknaden utanför produktionsmedlemsstaten i rådets förordning nr 2392/89, som innehåller allmänna bestämmelser om beskrivning och presentation av vin.[18] I artikel 42 i denna förordning föreskrivs att "[f]ör övervakning och kontroll av de produkter som omfattas av denna förordning får de behöriga myn-

18 — Se fotnot 2.

digheterna, med vederbörlig hänsyn till de allmänna procedurbestämmelser som har antagits av medlemsstaterna, kräva att en tappare eller en person som har medverkat vid distributionen och som antingen anges i beskrivningen eller presentationen av dessa produkter styrker riktigheten av de uppgifter som används i beskrivningen eller presentationen om arten, identiteten, kvaliteten, sammansättningen och ursprunget för produkten i fråga eller för de produkter som har använts vid dess framställning". En sådan begäran kan framställas av den behöriga myndigheten i den medlemsstat där tapparen är verksam eller av den behöriga myndigheten i en annan medlemsstat. I det senare fallet skall denna myndighet "till den behöriga myndigheten i det land där tapparen... är verksam lämna alla uppgifter som behövs för att denna myndighet skall kunna kräva sådan bevisning". I ett sådant fall skall vidare om "de behöriga myndigheterna finner att tillräckliga bevis inte har framlagts... uppgifterna i fråga inte anses uppfylla bestämmelserna i denna förordning".

Slutligen innehåller förordning nr 2238/93 om följedokument för transport av vinprodukter[19] enhetliga regler för nödvändiga dokument vid transport av vinprodukter inom gemenskapen. I artikel 3.1 stadgas att personer "som transporterar eller låter transportera en vinprodukt... på eget ansvar [skall] fylla i ett dokument som skall följa med transporten", benämnt "följedokumentet". Detta dokument "skall anses intyga riktigheten av ursprungsbeteckningarna för kvalitetsviner fso eller de geografiska benämningarna för bordsviner som har rätt till sådana benämningar" om denna uppgift "bekräftas av den behöriga myndigheten genom stämpling, datering och den ansvariges underskrift" (artikel 7.1 c). Det krävs ytterligare upplysningar för vinprodukter som transporteras på fat (artikel 3.4), eftersom dessa är "mer utsatta för bedrägligt förfarande än produkter som har tappats på flaska" (sjätte övervägandet).

29. Vad beträffar den nationella lagstiftningen inom området, framgår det av uppgifter som ingetts av parterna att det i vissa medlemsstater uttryckligen har fastställts frister och former för kontroll av kvalitetsviner. I den spanska lagstiftningen föreskrivs närmare bestämt att kvalitetsviner skall omfattas av organoleptiska och analytiska undersökningar (artikel 10.2 i kungligt dekret nr 157/88). För Riojavin föreskrivs dessutom att regleringsrådet utför kvalitetskontroller parti för parti innan ursprungsbeteckningen "*calificada*" kan tilldelas (artikel 15 i ministeriedekretet av den 3 april 1991). Följaktligen är kontrollen av de viner som transporteras inom det nationella territoriet noggrann och mycket mera precis än den som vin på fat som transporteras utanför landet omfattas av.[20] Det har dessutom av uttalanden av parterna under det muntliga förfarandet

19 — Se fotnot 2.

20 — I Italien föreskrivs i artikel 13 i lag nr 164 av den 10 februari 1992 om det nya systemet för ursprungsbeteckningar för vin att för vin med kontrollerad och garanterad ursprungsbeteckning (D.O.C.G.) skall den organoleptiska undersökningen upprepas, parti för parti, under buteljeringsfasen (GURI nr 47 av den 26 februari 1992, s. 3).

framkommit att systematiska kontroller av det importerade vinets kvalitet inte föreskrivs i samtliga medlemsstater.[21] Detta är till exempel fallet i Belgien. Den belgiska regeringens företrädare har nämligen själv medgett att de kontroller som utförts på de viner som säljs inom det nationella territoriet i allmänhet är de som föreskrivs i förordning nr 2238/93 om transport av viner och att de enbart avser bokföringsaspekter och kvantitativa aspekter samt den aspekt som allmänt kallas sanitär. Det är således fråga om kontroller som inte på något sätt avser produktens enologiska egenskaper och som således inte kan ge producenterna och konsumenterna någon garanti avseende vinets kvalitet.

30. Följaktligen kan vin som exporteras till en annan medlemsstat, bortsett från de kontroller som det är obligatoriskt att producentländerna utför enligt artikel 13 i förordning nr 823/87, inte utsättas för andra kvalitetskontroller innan försäljningen till de slutliga konsumenterna. Slutsatsen av detta är att myndigheterna i importstaten på gemenskapsrättens nuvarande stadium inte har någon skyldighet, utan enbart en möjlighet, att utföra generella och anpassade kvalitetskontroller på vin som importeras på fat och buteljeras på plats.

31. Det skall på detta stadium ifrågasättas om buteljeringen inom produktionsområdet ännu i dag utgör den enda lämpliga garantin för att ett kvalitetsvin vid den tidpunkt då det förs ut till konsumtion har sina specifika egenskaper eller att åtminstone dessa egenskaper inte ändrats genom buteljeringen. Det är otvivelaktigt så att det, för att garantera att vinet har den kvalitet och de egenskaper som förbinds med dess ursprung, är viktigt att buteljering sker inom produktionsområde. Det är tillräckligt att, såsom den spanska regeringen har påpekat, anmärka att när buteljeringen har utförts på produktionsorten behöver vinet inte utsättas för de komplexa förfaranden som däremot är oumbärliga för att avhjälpa de förändringar som det undergår om det exporteras. Dessutom förefaller även i fall av transport inom produktionsregionen inte enbart risken för ändring av detta mindre sannolik, på grund av det kortare avståndet mellan den plats där vinet produceras och den där det buteljeras (inom regionen Rioja är, enligt upplysningar från svarandestaten, vilka inte bestridits av de andra parterna i fråga, det längsta avståndet 100 kilometer), utan en eventuell ändring av vinet skulle i vilket fall som helst fastställas tack vare stränga kontroller i detta syfte som produkten omfattas av innan den erhåller ursprungsbeteckningen *calificada* Rioja.[22] Det åter-

21 — Denna anmärkning har gjorts av kommissionen som med den motiverar sin ändrade ståndpunkt i förhållande till målet Delhaize. Kommissionen påstår att "le régime de surveillance mis en place par le règlement (CEE) n° 2238/93 relatif aux documents accompagnant les transports des produits viti-vinicoles et aux registres à tenir dans le secteur viti-vinicole ne garantit ni la préservation de la qualité du vin transporté en vrac, ni son identité d'origine ou état originaire, puisqu'il établit un contrôle purement documentaire des quantités transportées avec, dans la pratique, prédominance des contrôles fiscaux".

22 — Till detta kommer att enligt artikel 15a i förordning nr 823/87 kan myndigheterna i producentstaten till följd av kontroller som i förekommande fall har utförts efter transporten klassa ned ett kvalitetsvin fso, såsom Riojavinet, till bordsvin.

står att undersöka om en sådan situation rättfärdigar en skyldighet att buteljera vinet enbart inom produktionsområdet som villkor för att det skall kunna åtnjuta beteckningen kvalitetsvin. Svaret på frågan måste vara jakande av skäl som jag återkommer till nedan. Med hänsyn till den faktiska risken för ändring av vinets kvalitet och egenskaper på grund av att det transporteras långa sträckor och buteljeras inom ett annat område än det där produktionen skett, och *framför allt* med hänsyn till att gemenskapsbestämmelserna inte föreskriver tillräckliga kontroller i den stat där buteljeringen sker och att dessa kontroller i vilket fall som helst inte utförs på lämpligt sätt i alla länder, måste producentstaten för att skydda sina egna kvalitetsviner vara fri att besluta att enbart beteckningen kvalitetsviner skall vara förbehållen viner som har producerats och buteljerats inom det enda område där det är säkert att all verksamhet har skett på ett fackmannamässigt ätt, vilket rimligen kan antas när denna verksamhet äger rum inom produktionsområdet under kontroll av producenterna, det vill säga av de näringsidkare som i första hand är intresserade av att garantera produktens kvalitet. Denna slutsats verkar inte motsägas av vad domstolen har förklarat i domen av den 27 mars 1990 i mål C-315/88, Bagli Pennacchiotti (REG 1990, s. I-1323) beträffande den skyldighet som har stadgats av den nationelle lagstiftaren att vinifiera kvalitetsviner i ursprungsområdet. I den domen tolkades förordning nr 823/87 på så sätt att den föreskriver att "alla förfaranden eller all lagring avseende produkter under pågående vinifiering som ännu inte förvärvat beteckningen 'kvalitetsvin fso' eller 'mousserande kvalitetsvin fso' skall ske inom den bestämda produktionsregionen".[23]

32. Det kan tyckas att domstolen i domen i målet Delhaize har intagit en annan ståndpunkt som inte är förenlig med den analys som föreslås i dag, men vid närmare påseende är denna bristande samstämmighet enbart skenbar. Såsom redan har påpekats bedömde domstolen i den domen nämligen i själva verket enbart saken med hänsyn till de uppgifter som parterna då hade framlagt. I dag är dock situationen en annan. Av handlingarna i målet framgår många samstämmiga tekniska fakta avseende transportens och buteljeringens inverkan på vinets kvalitet samt exakta sakuppgifter avseende verkställigheten av kontroller — i synnerhet avseende Belgien — under buteljeringen på importorten. Dessa fakta och uppgifter leder helt uppenbart till en bedömning av det förevarande fallet som avviker från den som det specifika sam-

23 — REG s. I-1323. Det är intressant att notera att generaladvokaten i förslaget till avgörande i detta mål, där han instämmer i kommissionens yttrande, har angett att "det inte är förrän efter att omvandlingen av druvorna till mousserande eller icke mousserande vin är helt avslutad, det vill säga efter... minimitiden för lagring, som eventuella förflyttningar utanför den 'bestämda regionen' kan utföras utan att detta medför att vinet förlorar rätten till beteckningen 'kvalitetsvin fso' eller 'mousserande kvalitetsvin fso'" (punkt 15). Vad beträffar lagringsperioden ("élevage" eller "crianza") för spanska viner med ursprungsbeteckning föreskrivs i artikel 2 a i kungligt dekret av den 22 februari 1988 att den minsta period som erfordras är två år och att vinet under denna period skall förvaras i trätunnor eller under en del av denna period i buteljer. Ett motsvarande förfarande föreskrivs för lagring av Riojavin med ursprungsbeteckningen "calificada", i enlighet med ministeriedekretet av den 3 april 1991 (artikel 13). Se, i samma mening som i domen i målet Bagli Pennacchiotti, dom av den 18 oktober 1988 i mål 311/87, Goldenes Rheinhessen, REG 1988, s. 6295, i vilken domstolen gör en restriktiv tolkning av bestämmelsen i rådets förordning (EEG) nr 355/79 av den 5 februari 1979 om allmänna bestämmelser om beskrivning och presentation av vin och druvmust (EGT L 54, s. 99) och fastslår att användningen av begreppet "Erzeugerabfüllung" [buteljerat av producenten] är beroende av "villkoret att hela detta förfarande sker under producentens faktiska ledning, noggranna och ständiga kontroll och exklusiva ansvar (domskälen).

manhanget i det ovannämnda målet om förhandsavgörande ledde till.

b) Konsekvenser för kvalitetsviners anseende om de inte buteljeras på plats

33. För att motivera inskränkande åtgärder för export av Riojavin understryker den spanska regeringen för det första risken för en ändring av produktens kvalitet på grund av transporten på fat över långa sträckor — en aspekt av tvisten som jag har behandlat ovan — och påstår dessutom att rörligheten av ett vin som försetts med ursprungsbeteckningen *calificada* Rioja, men buteljerats utanför ursprungsområdet och som följaktligen har förlorat de särskilda egenskaperna hos ett traditionellt Riojavin som har samma beteckning, skadar detta vins faktiska anseende. Svarandestaten har närmare bestämt anmärkt att Rioja är ett vin avsett för en särskild kundkrets och att det således inte kan saluföras utan att det säkerställs att den traditionella produktionsprocessen följs, vilken avslutas med buteljering inom ursprungsområdet. Av detta följer att den spanska lagstiftningen avser att skydda anseendet för detta vins beteckning och den industriella och kommersiella äganderätt som tillkommer producenterna inom Riojaområdet.

De andra parterna i målet bestrider inte att Riojavinet har ett särskilt anseende bland konsumenterna, men anför andra argument för att visa att buteljering inom ett annat område än produktionsområdet inte har något samband med detta anseende. Den belgiska regeringen har anmärkt att detta anseende inte enbart grundas på den kvalitet som detta vin har erhållit tack vare strängt iakttagande av specifika föreskrifter för produktionen, vilka är strängare än dem som är tillämpliga på produktionen av bordsviner, utan även på vinhandlarnas utmärkta arbete, vilka sedan länge har investerat tid och pengar för att konsumenterna skall lära känna och uppskatta detta vin. Förenade kungariket hävdar vidare att Riojavinets anseende har utvecklats under en tid när detta vin exporterades på fat, vilket leder till att namnet Rioja associeras med ett vin som härstammar från regionen Rioja, men inte nödvändigtvis är buteljerat i själva regionen.

34. Den spanska regeringens hänvisning till Riojavinets anseende i svaromålet fäster uppmärksamheten på att det föreligger ett specifikt intresse som har samband med bestämda egenskaper hos produkten. Detta intresse skyddas bara delvis av gemenskapsbestämmelserna om ursprungsbeteckningar och de instrument som är avsedda att garantera att dessa används med ensamrätt. Jag kommer således nedan att för det första undersöka den ifrågavarande produktens särskilda anseende. Vidare behandlar jag frågan huruvida och inom vilka gränser sekundärrätten kan garantera att kvalitetsvinet Riojas anseende iakttas. Slutligen kommer jag att undersöka om, och i vilken mån, den nationella lagstiftningen i fråga är berättigad med stöd av artikel 36 i fördraget, i och med att den innehåller en skyddsbestämmelse för ursprungsbeteckningen Rioja.

35. Vad beträffar den första aspekten är Rioja enligt min mening otvivelaktigt ett vin avsett för en särskilt fordrande kundkrets vad beträffar produktens kvalitet och integritet. Beteckningen "denominación de origen calificada" tjänar nämligen till att beteckna ett vin av hög kvalitet för vilket alla produktionsfaserna, däribland buteljeringen, står under producentens ledning och kontroll. Detta bekräftas av de stränga föreskrifter som producenterna måste iaktta för att kunna omfattas av denna beteckning. I det avseendet vill jag erinra om att enligt de uppgifter som ingetts av kommissionen enbart 10 procent av de kvalitetsviner som exporteras inom Europeiska gemenskapen omfattas av skyldigheten att buteljera inom produktionsområdet. Med hänsyn till dessa viners anseende kan det emellertid inte uteslutas att skadan har samband med det utmärkande kännetecken som identifierar dem och i det förevarande fallet följaktligen med den ursprungsbeteckning som förekommer på den etikett som anbringats på buteljerna. Med hänsyn till att syftet med ursprungsbeteckningen inte enbart är att ange ursprungsorten, utan även att skydda det anseende som en viss produkt har erhållit på marknaden, skall rätten att upprätthålla det anseende som åberopats av svarandestaten anses vara värd att skydda inom ramen för gemenskapens rättsordning.

Den spanska regeringen anför i huvudsak denna uppfattning när den hävdar att ursprungsbeteckningen huvudsakligen har två syften: a) att garantera att en produkt från ett visst geografisk område har vissa särskilda egenskaper och motsvarar de kvalitetsföreskrifter som fastslagits av en offentlig myndighet, b) genom att tillerkänna en ensamrätt förhindra att producenter inom andra områden utnyttjar denna beteckning, och därvid utnyttjar det anseende som är förbundet med denna. Kommissionen har tillagt att ursprungsbeteckningens funktion, som består i att garantera en produkts ursprung och kvalitet, inte kan få full verkan om inte den industriella och kommersiella äganderätten för den som har rätt att använda beteckningen skyddas. Denna rätt utgör en del av ursprungsbeteckningens innehavares kommersiella tillgångar och således av hans anseende.

Jag anser att dessa argument är välgrundade. De avser att visa att ursprungsbeteckningen utgör ett instrument för att skydda en produkts anseende och att den skall vara skyddad även ur denna aspekt. En produkts anseende kan nämligen inte skiljas från det utmärkande kännetecknets ryktbarhet och prestige som utgör ett element för att identifiera produkten på marknaden. Följaktligen är skyddet för dess utmärkande kännetecken ett medel att skydda detta anseende. Jag erinrar om att redan i den berömda domen i målet Hoffmann-La Roche från 1978[24] fastslog domstolen, avseende ett varumärke — vilket i likhet med en ursprungsbeteckning är ett utmärkande kännetecken för produkten — att "[d]et särskilda föremålet för varumärkesrätten är i synnerhet att varumärkesinnehavaren skall garanteras ensamrätt att använda varumärket... och att han därigenom skall skyddas mot konkurrenter som vill utnyttja varumärkets ställning och *anseende* genom att sälja varor som otillbörligen har försetts med detta" (punkt 7). Ett motsvarande skydd för produktens anseende skall otvivelaktigt tillerkännas producenter av ett vin som har tillerkänts

24 — Dom av den 23 maj 1978 i mål 102/77, REG 1978, s. 1139, särskilt punkt 7; svensk specialutgåva, volym 4, s. 107.

en ursprungsbeteckning. Även i domen i målet Exportur uttryckte sig domstolen så att den ansåg det vara relevant och värt att skydda ett utmärkande kännetecknens anseende. Domstolen fastslog att "geografiska namn (vilka, liksom ursprungsbeteckningarna, utgör utmärkande kännetecken som registreras i den mening som avses i förordning nr 2081/92) som används för produkter vilka inte kan sägas ha fått sina särskilda smakegenskaper från den trakt varifrån de kommer och som inte har tillverkats enligt officiellt fastställda kvalitetskrav och tillverkningsnormer... ändå kan åtnjuta ett högt anseende bland konsumenterna och vara ett viktigt medel för producenterna på de platser som beteckningarna avser att dra till sig en kundkrets". Domstolen har av detta dragit slutsatsen att geografiska namn följaktligen "behöver... skyddas".[25] På samma sätt har domstolen, i domen om den framställningsmetod som kallas "méthode champenoise", fastslagit att det för att uppfylla syftet med ursprungsbeteckningen eller härkomstbeteckningen är väsentligt att "producenten inte för sin egen produkt skall kunna dra fördel av ett anseende som producenterna i en annan region har etablerat för en liknande produkt".[26]

36. Sökandestaten har anmärkt att det är tillräckligt att på etiketten ange att Riojavinet har buteljerats inom ett annat område än produktionsområdet för att dess anseende inte skall skadas. Denna uppfattning kan emellertid inte godtas. Såsom den spanska och den italienska regeringen har påpekat skulle nämligen denna uppgift ha motsatt verkan mot den eftersträvade, eftersom den skulle äventyra produktens anseende. Detta negativa resultat förefaller oundvikligt när det gäller sådana varor som Riojavin, som har särskilda egenskaper och som produceras under iakttagande av talrika föreskrifter som finns i särskilda regleringar. Såsom den italienska regeringen har påpekat kan nämligen konsumenten börja misstänka att det är fråga om ett annat vin än Rioja med "denominación de origen calificada" eller åtminstone om en sämre kvalitet — såsom har förklarats ovan — och således leda till att det successivt bildas två skilda marknader, i strid med principen att de produkter som bär en ursprungsbeteckning skall vara specifika och enhetliga, nämligen en marknad för Rioja med geografisk ursprungsbeteckning, framställt och buteljerat inom en och samma region, och en marknad för Rioja, också med geografisk ursprungsbeteckning, som har varit föremål för ingrepp som är annorlunda än och främmande för den normala framställningsprocessen och som dessutom underkastas mindre stränga kontroller än det vin som buteljeras inom det ursprungliga området. För att bekräfta denna analys erinrar jag om att domstolen i domen i det ovannämnda målet Exportur fastslog att det inte är tillräckligt att produkten är märkt med en uppgift om var den är framställd (såsom för övrigt föreskrivs i rådets direktiv 79/112/EEG av den 18 december 1978 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om märkning, presentation och reklam i fråga om livsmedel (EGT L 33, 1979, s. 1; svensk specialutgåva, område 15, volym 2)) för att

25 — Dom av den 10 november 1992 i mål C-3/91, Exportur (REG 1992, I-5529, i synnerhet punkt 28; svensk specialutgåva, volym 13, s. 159). Se även dom av den 20 februari 1975 i mål 12/74, kommissionen mot Tyskland, (REG 1975, s. 181; svensk specialutgåva, volym 2, s. 443), i vilken domstolen har slagit fast att "[i] den mån dessa beteckningar är rättsligt skyddade måste de motsvara syftet med ett sådant skydd, särskilt nödvändigheten av att säkerställa inte enbart att de berörda producenternas intressen skyddas mot illojal konkurrens utan också att konsumenterna skyddas mot uppgifter som skulle kunna vilseleda dem" (punkt 7) och generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomers förslag till avgörande av den 24 juni 1997 under domen av den 8 augusti 1997 i mål C-317/95, Canadane Cheese Trading och Kouri (REG 1997, s. I-4681).

26 — Dom av den 13 december 1994 i mål C-306/93, SMW Winzersekt (REG 1994, s. I-5555). I det målet gällde det att bedöma rättsenligheten av en bestämmelse i rådets förordning (EEG) nr 2333/92 av den 13 juli 1992 om allmänna bestämmelser om beskrivning och presentation av mousserande vin och mousserande vin tillsatt med kolsyra (EGT L 231, s. 9).

en geografisk beteckning som åtnjuter ett "högt anseende" skall kunna skyddas, inte heller när denna beteckning tjänar till att särskilja den omtvistade produkten från den produkt som allmänt förknippas med en bestämd geografisk beteckning. På samma sätt har domstolen i domen i målet Bristol-Myers Squibb m.fl., avseende ompackning av läkemedel av en annan person än varumärkesinnehavaren, erinrat om att den sistnämnde kan motsätta sig ompackning av tredje man om det förefaller som om utformningen av den vara som har packats om är ägnad att skada varumärkets och innehavarens anseende (punkt 75) och detta även när det på förpackningen anges vem som har packat om varan. [27]

37. Vad beträffar sistnämnda aspekt av min analys — huruvida gemenskapens rättsordning innehåller särskilda bestämmelser om formerna för skydd av anseendet för kvalitetsviners ursprungsbeteckning — skall det påpekas att bestämmelserna på området inte avser sådana fall som det förevarande. Den ovannämnda förordning nr 823/87 om kvalitetsvin fso innehåller i själva verket enbart bestämmelser om de nödvändiga villkoren för att ett vin skall anses vara ett kvalitetsvin och innehåller inte några bestämmelser om sådan otillåten användning av ursprungsbeteckningar som i det förevarande fallet. Inte heller förordning (EEG) nr 2081/92, en allmän förordning om geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel, [28] vilken som bekant inte är tillämplig på vinsektorn (se artikel 1.1 andra stycket) och inte heller innehåller särskilda bestämmelser om den skada som förorsakas anseendet genom att reglerna om framställning och förpackning inte iakttas. Den definierar enbart i artikel 13.1 fall då personer som inte har tillstånd använder beteckningen och beaktar inte på något sätt fall som det förevarande, vilket karakteriseras av ingrepp i produkten som utförs av en person som inte är innehavare av beteckningen vid en tidpunkt före försäljningen till den slutlige konsumenten. [29] Även om sådana ingrepp tillåts av det företag som exporterar vinet hotar de att ändra produktens kvalitet och således att äventyra dess anseende.

27 — Domstolen har närmare bestämt i domen av den 11 juli 1996 i de förenade målen C-427/93, C-429/93 och C-436/93 (REG 1996, s. I-3457) fastslagit att "[ä]ven när det på förpackningen anges vem som har packat om varan kan det inte uteslutas att varumärkets och således även varumärkesinnehavarens anseende trots allt kan bli lidande av en oriktig utformning av den vara som har packats om", att "[i] sådana fall har varumärkesinnehavaren ett berättigat intresse att, genom att grunda sig på det särskilda föremålet för varumärkesrätten, kunna motsätta sig marknadsföring av varan" och att "[f]ör att bedöma om utformningen av den vara som har packats om är ägnad att skada varumärkets anseende bör hänsyn tas till varans art och till den marknad den är avsedd för". I domen av den 11 november 1997 i mål C-349/95, Loendersloot, REG 1997, s. I-6227, uttalade EG-domstolen med anledning av en fråga om märkning av whiskyflaskor av en icke behörig tredje man att "[a]rtikel 36 i EG-fördraget skall tolkas på så sätt att innehavaren av ett varumärke kan, även om det utgör ett hinder för handeln inom gemenskapen, åberopa de därtill knutna rättigheterna för att hindra tredje man från att avlägsna och sedan åter anbringa eller byta ut etiketter som är försedda med innehavarens varumärke och som innehavaren själv har anbringat på varor som han har fört ut på marknaden inom gemenskapen, såvida inte... det visas att ommärkningen inte kan påverka varans ursprungliga beskaffenhet, [och] varans utformning efter ommärkningen inte är sådan att varumärkets eller dess innehavares anseende kan skadas..." (punkt 50 och domslutet). Se även dom av den 4 november 1997 i mål C-377/95, Parfums Christian Dior (REG 1997, s. I-6013), punkterna 42—45, rörande rätten att motsätta sig marknadsföring av prestigefyllda varumärken.

28 — Rådets förordning av den 14 juli 1992 (EGT L 208, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 43, s. 153).

29 — I kommissionens förordning (EG) nr 881/98 av den 24 april 1998 om tillämpningsföreskrifter för skydd av de ytterligare benämningar som traditionellt används för vissa kvalitetsviner fso (EGT L 124, s. 22) har kommissionen i artikel 4.1 föreskrivit ett motsvarande skydd för "ytterligare traditionella benämningar", vilka är de termer som avser "en metod för produktion, framställning, lagring eller kvalitet, färg eller typ av vin" (artikel 1.2).

38. Med hänsyn till den ifrågavarande produktens egenskaper, till det anseende som denna produkt har erhållit på marknaden och till att det inte föreskrivs några särskilda skyddsinstrument i sekundärrätten avseende ingrepp i kvalitetsvin av andra företag än producentföretaget på ett tidigare stadium än försäljningen till den slutlige konsumenten, kan i en sådan situation bedömningen av huruvida sådana nationella regler som de spanska bestämmelserna i den förevarande tvisten är förenliga med gemenskapsrätten ske utifrån kravet på skydd av ett av de allmänna intressen som avses i artikel 36 i fördraget, och just intresset av en lämplig användning av den ursprungsbeteckning som utgör industriell och kommersiell äganderätt för producentföretag i Riojaregionen. Denna tolkning finner stöd i den nyligen avkunnade domen i målet Consorzio per la tutela del Gorgonzola, i vilken domstolen har fastslagit att artiklarna 30 och 36 i fördraget, vilka inte hindrar tillämpningen av bestämmelser med ursprung utanför gemenskapen om skydd för ursprungsbeteckningar och ursprungskännetecken, "utgör *a fortiori* inte hinder för medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder för att skydda beteckningar som registrerats med stöd av förordning nr 2081/92" och följaktligen ursprungsbeteckningar. [30]

39. Med beaktande av Riojavinets anseende och den skada som användningen av ursprungsbeteckningen *calificada* för ett vin som inte har buteljerats inom det ursprungliga området skulle orsaka detta anseende, och med hänsyn till att det dessutom i gemenskapsrätten saknas specifika skyddsinstrument för sådana situationer som den ifrågavarande, anser jag sammanfattningsvis att den spanska lagstiftningen — vilken föreskriver att vin med ursprungsbeteckningen *calificada* skall buteljeras på plats och således utgör en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ exportrestriktion i den mening som avses i artikel 34 i fördraget — utgör en åtgärd som är berättigad enligt artikel 36, eftersom den är avsedd att skydda den industriella och kommersiella äganderätten och just rätten till exklusiv användning av ursprungsbeteckningen *calificada* Rioja och den därmed förbundna rätten att upprätthålla produktens anseende.

Överträdelse av artikel 5 i fördraget

40. Vad beträffar den grund som den belgiska regeringen har åberopat till stöd för påståendet att Konungariket Spanien har åsidosatt artikel 5 i fördraget påstår denna regering att svarandestaten genom att inte vidta nödvändiga åtgärder för att följa artikel 34 i fördraget, såsom den tolkats av domstolen i domen i målet Delhaize, har åsidosatt den princip om lojalt samarbete som avses i artikel 5 i fördraget.

Det är allmänt känt att om det föreligger en dom om förklaring av dom av vilken det framgår att en nationell lagstiftning är oförenlig med gemenskapsrätten, skall varje medlemsstat vidta alla lämpliga åtgärder för att anpassa den inhemska rätten till gemenskapens rättsordning i enlighet med de anvisningar som förekommer i domstolens dom.

30 — Dom av den 4 mars 1999 i mål C-87/97 (REG 2000, s. I-1301, särskilt punkt 20).

I det förevarande fallet har sökandestaten begärt att domstolen skall fastställa att Konungariket Spanien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter genom att inte vidta åtgärder lämpade att undanröja den oförenlighet mellan gemenskapsrätten och den nationella rätten som framgår av domslutet och domskälen i domen i målet Delhaize. För att avgöra om det föreligger sådan oförenlighet skall det tas hänsyn till den tolkning av gemenskapsrätten som framgår av lydelsen av domen i målet om förhandsavgörande och till alla de faktiska och rättsliga omständigheter som, även om de inte varit föremål för detta förfarande, är relevanta för att avgöra det förevarande målet i sak. Mot bakgrund av detta och med hänsyn till att domstolen i domen av år 1992 uttalade sig på grundval av de uppgifter som tillhandahölls av parterna och genom att utgå ifrån de rättsliga grunder som angavs i tolkningsfrågan, skall gemenskapsdomstolen vid bedömningen av förevarande talan, väckt med stöd av artikel 170 i fördraget och avsedd att fastställa att en medlemsstat har begått ett fördragsbrott, ta hänsyn till alla de uppgifter som ingetts och till alla parternas överväganden, även i sådana fall då dessa uppgifter och överväganden prövas för första gången inom ramen för detta förfarande. Om det finns sådana nya uppgifter i förhållande till förfarandet i målet om förhandsavgörande kan det inte uteslutas att gemenskapsdomstolen, efter att ha undersökt dem och gjort en helhetsbedömning av dem, drar slutsatsen att det inte föreligger någon motsättning mellan gemenskapens rättsordning och den nationella rätten.

Eftersom den spanska lagstiftningen som sagt, trots att den innehåller en åtgärd med motsvarande verkan som en exportrestriktion, skall anses berättigad enligt artikel 36 i fördraget, eftersom den avser att skydda industriell och kommersiell äganderätt, är i det förevarande fallet de spanska bestämmelser som föreskriver buteljering på plats av vin med ursprungsbeteckningen *calificada* Rioja inte oförenliga med gemenskapens rättsordning. Det har således inte visats att Konungariket Spanien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten, däribland dem som följer av artikel 5 i fördraget.

Rättegångskostnader

41. I enlighet med artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. I förevarande mål har Konungariket Spanien yrkat att Konungariket Belgien skall ersätta rättegångskostnaderna. Denna stat har tappat målet och skall följaktligen förpliktas ersätta Konungariket Spaniens rättegångskostnader i enlighet med artikel 73 i rättegångsreglerna.

I enlighet med artikel 69.4 i rättegångsreglerna skall kommissionen och de medlemsstater som har intervenerat bära sina egna rättegångskostnader.

Förslag till avgörande

42. Mot bakgrund av ovanstående överväganden föreslår jag att domstolen skall

1) ogilla Konungariket Belgiens talan,

2) förplikta Konungariket Belgien att ersätta Konungariket Spaniens rättegångskostnader,

3) förklara att intervenienterna skall bära sina rättegångskostnader.